

הוויכוח המר על קרב ה-8 באוקטובר עסק כולו בדברי הבל.

במקום לעסוק בעובדה המכרעת: השגיאה היסודית של המטכ"ל

תוכנית אווירית

המרכזי — עליידי אוגדת ברן, כאשר אוגדת שרון נשארה בגיורתה, לא משתתפת בהתקפה. אלא רק "לוחצת" בחזית תה ומשימתה העיקרית לשמש "עתודה", הן בעבור ברן והן של הפיקוד (כדי שבאמצעותה יוכל לבלום התקפת נגד מצרית, אם ייכשל ברן והמצרים יבקשו לנצל זאת ולפרוץ ללב סיני). לאחר שישלים ברן את התקפתו בהצלחה, יתחיל שרון בביצוע השלב השני (האופרטיבי) של המיתקפה ויתקוף בתורו את איזורי-הצליחה הדרומי, כאשר עתה אלברט הוא "הלוחץ" קדימה — אבל איגנו נוטל חלק בהתקפה — וברן משמש "עתודה", במקום שרון.

● כל אחת משתי האוגדות התוקפות תנחית את התקפתה על ה"אגף" הצפוני של איזורי-הצליחה "שלה" וכיוון התקדמותה יהיה "מצפון לדרום".
● הכוח התוקף יימנע מהגעה אל קו המים ומתנועה לאורכו. אלא אם המצרים "יתמוטטו". במיקרה זה, מותר גם לנסות לנצל את ההצלחה לשם צליחת התעלה (עם כוחות קטנים בלבד ולעומק מועט) וכמסתבר, על-גבי הגשרים המצריים.

● להוציא מצב שד התמוטטות האוייב, תנוע ההתקפה באופן שאגפה המערבי יימצא כל העת במרחק שזושה ק"מ מסוללת קו ברייב (הכבוש), משום שזו רוחשת טילי נ"ט וצריך להימנע מתנועה בתוך תחומי טווחם היעיל. הוראה סקטית זו תכונה "סייג טווח הסאגר".
● כל ניסיון לצליחת התעלה וכן הורדת אוגדת שרון דרומה לשם ביצוע השלב האופרטיבי ההתקפי השני — מותנים בקבלת אישור הרמטכ"ל.
● כל אוגדה תוקפת, בתורה, תקבל ותפעיל סיוע ארטילרי מתאים, בריכוז אוגדתי, וגם ייתן לה סיוע אווירי צמוד כבד, שילוח את ההתקפה.

מי אחראי?

ב הורידו תוכנית זו כפקודה לפיקוד-הדרום, הפך אלעזר את עצמו אחראי ישיר לכישלון מיתקפת ה-8 באוקטובר. אומנם כבר אמרנו שגם אלוף-הפיקוד נושא באחריות כזו; ועוד נראה, בהמשך, שכמותו גם ברן, לגבי חלקרשלו במאורע.
אולם אין קביעות אלו סותרות האחת את ריעותיה: באירגונים הירארכיים כגון הצבא

עזר וכפי שגם עובדה ובוצעה כדרג הפיקוד, היתה תוכנית גרועה ושוגה כליכה, שיש לר" אותה בלתי-סבירה, הן כתוכנית מערכתית (אופרטיבית) והן מצד טקטיקות-הביצוע שקבעה.

תוכנית אלעזר

ב ערב יום 7.10, שעה 19.00, הגיע אלעזר במסוק אל מיפקדתו הקידמית של שמואל גונן (המכונה, משום-מה, "חפ"ק הפיקוד"). במועד זה, כבר חלף המשבר החמור ביותר בחזית הדרום, כיוון שאוגדות המילואים הגיעו ונכנסו לקו (אם-כי עדיין לא בשלמותן; וגם ממה שהגיעו לסיני, נתקעו טנקים ותותחים מתניי

מאת בנימין עמידרו

עים רבים בדרך). ככל שניתן לשחזר מן הפירוטומים את סדר הכוחות של פיקוד הדרום ואת היערכותם, נראה שהחזית והחוקה בערך כך: הגיחה הצפונית נמצאה בפיקודו של ברן, ותחתיו שני כוחות: האחד, תחת תא"ל (אחרי-כך אלוף) קלמן מגן ז"ל, שגורס מקנטרה וצפונה וכלל, כנראה, כמה כוחות שהצטרפו לכדי עוצמה שוות-ערך לחטיבת טנקים ולחטיבת חי"ר/חרמ"ש; שני, מעין אוגדה. דרומה יותר, נמצאה אוגדת ברן עצמה ובה 3 חטיבות טנקים (של נקתה, גבי ואריה), כולן מתחת לתקן. בצאתו לקרב ה-8 בחודש נראה שמיספר כליהן לא הגיע למקובל.

בגיורה המרכזית של חזית התעלה נמצאה, בערב ה-7.10, רק חטיבתו החבוטה של אמנון. שתי חטיבות הטנקים האחרות של אוגדת שרון, אשר עליה הוטלה האחריות לגיורה, נמצאו או בשלבים שונים של התקרבות לחזית, רק עם שחר, או סמוך לכך, היו ממוקמות עם כל כוחן, או רובו, על התוואים השולטים שבגיורה. את הגיורה הדרומית החזיק אלברט ז"ל, עם כוח שעוצמתו כאוגדה. מצפון לראס-סודאר קבע גונן גיורת מישנה פיקודית חדשה, ומינה עליה את חטיבת-הצנחנים של עוזי יאירי ז"ל.

כוחות נוספים, במיסגרות שונות, המשיכו וזרמו מכיוון הגב אל סיני, חלקם הוצב בעורף, לאבטחת שטחים חיוניים בעומק, מפני פריצת-פתע מצרית. עדיין לא פורסמו, בפירוט מספיק, הערכות-המצב אשר הולידו את תוכנית המיתקפה של ה-8 באוקטובר. אבל ידועים כל האלמנטים המרכזיים שלה, ובייחוד אלה המשותפים ל"תוכנית הרמטכ"ל" ולזו של פיקוד הדרום, אשר עובדה על סמכה. עד שנגיע לפרטים שיצדיקו הבחנה בין שתי התוכניות, אפשר וכדאי שנתייחס אליהן כאל תוכנית אחת.

"המשימה" אשר הציב הרמטכ"ל לפיקוד הדרום היתה "התקפת" או "השמדת" או "הדיפת" הכוחות המצריים בשניים משלושת איזורי-הצליחה הראשיים שלהם: האיזור המרכזי, שבין קנטרה ואיסמעיליה, שם צלח עיקר ארמיה 2; והאיזור הדרומי, המשתרע מדרום האגם המר הקטן ועד העיר סואץ, בו הצתה ארמיה 3. האיזור השלישי, שמקנטרה וצפונה, לא נכלל ביעדי המיתקפה.

האלמנטים העיקריים של "השיטה הכללית" לביצוע המשימה כפי שקבע אלעזר, היו, כמסתבר, כך: ● כל איזור צליחה יותקף עליידי אוגדה אחת בלבד.

א ופיינו הדבר לצה"ל, שהוויכוח הגלוי, המרכזי והעיקרי, ביחס לפרשת ניהול המערכה של פיקוד הדרום ב-8 באוקטובר, התמקד בפולמוס שבין האלופים שמואל גונן ואברהם ("ברן") ארן, בדבר השאלה, "מי אשם" בכך שיחידות אוגדת ברן הנחיתו את התקפתן — או ביצעו את "גישתן" — לאיזור הפירדאן (כפי מעוז "חזית"), בהסתערות חזיתית, מיוזמה למערב, במקום שיתקפו "מן האגף", כלומר מצפון לדרום.

מהומה זו היתה כולה על כמעט אימאוי מה: אין ספק כי מבחינה אופרטיבית התיקף קרב מצפון לדרום; ומבחינת הרמה הטקטית, הרי בין אם סטה ברן מקו ההתקדמות הפיזי שנקבע לו — או שאילו התכוונה לתוכנית — ובין אם לא סטה, אייאפשר היה לו להנחית התקפה אל קו המים, או "הגשת" לשם, אלא רק ממוזרח למערב.

שיטה-הפעולה אשר הוכתבה לו שללה ממנו מראש את עצם היכולת הטכנית לבצע התקפה על קודה כלשהי שבגדה התעלה — מעוז או נקודת-צליחה — בהסתערות שכוונה מצפון לדרום. לצרכי הבנת התהליכים והאירועים החשובים באמת של ה-8 באוקטובר, ולשם לימוד לקחים של ממש לעתיד, אין נודעת כל חשיבות לדיקדוקי הוויכוח, מי יום מתי איזה נסיון-צליחה; והפרשה רבת-הפירוט של "היומנים", איננה אלא פרט לאירלוונטי. אבל בשום פנים אין לפטור פולמוס זה כאירוע טפל גרידא. גם שום תועלת לא צמחה ממנו, ודאי שגרים נזק: רבים מדמים עתה שעיקר פרשת ה-8 באוקטובר אינו מתמצה בפרטים הפיקטיים, שעליהם נסבו המאבקים וההאשמות ההדדיים באמצעי-ההתקשורת. ההיבטים החשובים באמת של אותו קרב כמעט לא נזכרו והשאלות המשמעותיות לא נשאלו כלל, או שהועלו ונדדו רק כלאחר-כך — וכך גם נדמיה כיום חשיבותן.

בניתוחנו כאן, ננסה לתקן את המעוות עליידי שנקדים עיקר לטפל, ונבחן את עיקרי תוכנוה וניהולה של מיתקפת פיקוד הדרום ב-8 באוקטובר, במיסגרת זו, יועלה גם עניין כיוון התקפותיו של ברן, אבל בהקשר הנכון — לא כבעייה מרכזית, אלא רק כגילוי, או כתולדה, של תוכנית המביצע המטכ"לית-פיקודית, כפי שנהגתה וגובשה, בליל 7-8 בחודש, עליידי הרמטכ"ל ר/א דויד אלעזר ונמסרה לביצוע מפקד-הפיקוד, האלוף גונן.

בזאת, כמובן, לא נפטור עצמנו מניתוח לחימת אוגדת

תוכנית הרמטכ"ל היתה כה גרועה עד שיש לראותה כבלתי-סבירה

קיימת, לגבי כד נושא ונושא, אחריות מלאה וכוזימנית של פונקציונרים אחרים, באותו דרג או בדרגים שונים. כל אחד מאלה אחראי לאותו נושא משותף, בתחום תפקידו המוגדר ואין עובדת אחריותם של האחרים מפחיתה משהו מאחריותו-ישלו.

יש רק להבחין בין אחריות פורמלית — שלפיה, למשל, אחראי הרמטכ"ל גם למעשי כל מ"כ ומ"כ בצבא — ובין אחריות-למעשה, החלה על אותם בעל-תפקידים היכולים, או אמורים, להשפיע בעניין המסוים המדובר; או שהשפיעו בפועל בו, או עליו. מובן שהשאלה מורכבת-ויכוללת גם גורמים רבים

הוויכוח בין גונן וברן היה רוב מהומה על לא מאומה

ברן כשלעצמה ואופן ניהול מיבצעה עליידי מפקדה, אבל, לכל צורך מעשי שהוא, יש להפריד בין מה שהיה ברן יכול ואמור לעשות, במסגרת חובותיו וסמכויותיו כמפקד אוגדה בקרב, לבין אותם מהלכים אשר הוכתבו לו כפקודה מלמעלה.
תוכנית המיתקפה של ה-8 בחודש הוצגה עד כה, בעיתונות ובסיפורת-המלחמה, באור חיובי ביותר, ביקורת, פושרת ביחס, הושמעה רק בעניין הימנעות מריכוז מאמצים דו-אוגדתיים.
הצגה זו איננה מחמיאה להכנתו הצבאית של איש מקושיה: תוכנית המערכה של ה-8 רמטכ"ל, כפי שהתוותה והורדה עליידי אדי